

Lokale aktionsgrupper skaber liv i landdistrikterne

KRONIK

Af lektor Villy Søgaard og lektor Annette Aagaard Thuesen
Center for Landdistriktsforskning, SDU

Der er voldsomme følelser på spil, når f.eks. byboere modsætter sig at blive 'deporteret' til 'den rådne banan'. Mange unge på landet vil gerne til byen, men der er også dem, der gerne vil blive i det lille lokalsamfund. Og der er børnefamilier i byerne, som drømmer om det gode liv på landet. En ny undersøgelse fra YouGov, lavet for Bolius, viser at "hver femte person, der bor i byen, regner med at bo på landet/i yderområder af Danmark i 2030" (<https://www.bolius.dk/hver-femte-bybo-vil-bo-paa-landet-23199/>). Et oplagt mål er altså en geografisk struktur, som tillader så mange som muligt at bo og arbejde, hvor de gerne vil.

Men kan det lade sig gøre? Går udviklingen ikke entydigt i retning af de store byer? Svaret er både ja og nej. De største byer har klart haft den stærkeste befolkningsvækst fra 2010-2017, men tallet har faktisk været konstant eller stigende for alle bystørrelsesgrupper helt ned til småbyer på 5.000 indbyggere. Det er i de helt små landsbyer og de egentlige landdistrikter, at det er gået rigtig galt. Landsbyer, som i 2010 havde mellem 200 og 250 indbyggere, har siden mistet 21 % af befolkningen, og landdistrikterne har i samme periode mistet knap 5 %.

En bevidstløs fremskrivning af udviklingen kan imidlertid være misvisende. Man er nødt til først at se på drivkræfterne bag den. Vigtigst er her forskydningen af beskæftigelsen i retning af serviceerhvervene, som entydigt har været til fordel for de største byer. Denne faktors betydning må imidlertid forventes at aftage.

Landbruget og industrien er nemlig nede på blot 2,7 og 10,6 % af den samlede beskæftigelse, og de kan jo ikke komme under nul. I bunden af byhierarkiet har vi faktor nummer 2, nemlig at de mindste samfund har måttet give op over for de stordriftsfordele, der har ført til lukning af den lokale købmand, den lokale skole, de lokale busruter, osv. Det er i høj grad dette, der har ført til aftraktede landsbyer med forladte eller usælgelige huse. Også denne proces har fremtidig en grænse.

Hermed kommer vi til den mere upåagtede faktor nummer 3, nemlig at vi inden for de enkelte erhverv har set en forskydning i retning af de mellemstore byer. Byerne op-

stod i sin tid som servicecentre, fordi leverandør og kunde nødvendigvis måtte mødes i serviceerhvervene. Fidusen ved nethandel og anden it-baseret service er imidlertid, at den er afstandsafhængig.

Informationsteknologien gør det derfor mindre påtrængende at bo centralt og betale storbyens dyre huslejer. Alt i alt er dynamikken bag tallene m.a.o. langfra så entydig, som de umiddelbart kunne give indtryk af. Derfor kan udviklingen også meget vel tabe fart, hvad den faktisk allerede har gjort. Udviklingen er klart gået langsommere fra 2013-17 end fra 2010-13.

Fundamentalt valg

Landdistrikterne står imidlertid fortsat over for et fundamentalt valg: Enten må der skabes nye jobs på nye felter, eller også vil afviklingen fortsætte. Uden beskæftigelsesmuligheder på landet og i de lokale byer kan den erhvervsaktive del af befolkningen ikke bo på landet. Og det udhuler grundlaget for de skoler, forretninger, lægehuse og busruter mv., som også holder på den øvrige del af befolkningen. Spørgsmålet er så hvad – og hvem – der skal erstatte de jobs, som forsvinder. Et af de serviceerhverv, som er blevet mødt med store forhåbninger i landdistriktsammenhæng, er turismen. Turisme og oplevelsesøkonomi kan stedvis være af stor betydning, men de kan ikke generelt kompensere for nedgangen på andre felter.

I det hele taget er der næppe et enkelt erhverv, der repræsenterer løsningen – i bestemt antal. Der må findes lokale løsninger, og de må derfor nødvendigvis baseres på lokale ressourcer og lokalt initiativ. Dette er også filosofien bag støtten til de lokale aktionsgrupper (LAG'erne) under land-

distriktsprogrammet. Adgangen til risikovillig kapital er en vigtig blokerende faktor i Udkantsdanmark (jf. eksempelvis kreditforeningernes modvilje mod at finansiere huskøb), men den danske LAG-støtte har været meget beskeden. Under ordningen Nye Arbejdspladser blev der i perioden 2008-13 udbetalt ca. 242 millioner kr. – mindre end 10 kr. pr. dansker pr. år. Disse homøopatiske doser får man ikke megen regional udvikling for.

Ikke desto mindre synes støtten at være faldet på et tort sted. I hvert fald slår effekterne af LAG-støtten stærkt signifikant igennem i den kommunale beskæftigelsesudvikling. Et pessimistisk skøn er, at man i direkte og afledt beskæftigelse har fået mindst 6,4 arbejdspladser for hver million, der er støttet med. Der har været nogen kritik af den administrative belastning i forbindelse med støtten. Men selvom prisen for den enkelte arbejdsplads naturligvis har været langt højere, synes pengene samlet set at være givet godt ud. Og de er gået til vidt forskellige projekter.

Et eksempel er virksomheden Aluphone på Sydøen, som fremstiller alufonen – et nyt slagtøjsinstrument med stemte aluminiumsklodder, udviklet af marimbassolisten Kai Steensgaard. Eksemplet er interessant, fordi instrumentet som udgangspunkt har et stort og internationalt potentiale. Hvis det for alvor slår an, er indtjeningspotentialet derfor betydeligt. Indtrængningskurven for et nyt musikinstrument er dog formentlig ganske langstrakt, da der skal skrives (eller transskriberes) musik til instrumentet.

Et andet eksempel er virksomheden Hop og Rul, drevet af Anni og Karl Henrik Lyngs på Thyholm. Firmaet startede med at udleje hoppeborge, men har siden udvidet sortimentet til at omfatte mobile klatrevægge, rodeotyre og andet godt til fester og arrangementer. Firmaet har desuden arrangeret legeland i haller i området sammen med lokale håndboldklubber, hvilket har bidraget stærkt til markedsføringen af dets produkter.

Talrige andre eksempler kunne nævnes på kreative virksomheder og forretningsideer, som er søsat med LAG-midler. Mange af dem udmærker sig ved at integrere lokalområdet økonomisk med verden udenfor. Ønsker vi at opretholde mulighederne for, at børnefamilier og andre kan bosætte sig og finde beskæftigelse i landdistrikterne fremover, er det vigtigt at fremhjælpe de spirende initiativer i tide – vel vidende, at nogle af dem bukker under. Ellers risikerer vi en unødigt, og uopretteligt, stærk afvikling som følge af en periodes selvopfyldende pessimisme.